

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 25. januára 2018*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Charta základných práv Európskej únie – Článok 7 – Rešpektovanie súkromného a rodinného života – Smernica 2011/95/EÚ – Štandardy pre priznanie postavenia utečenca alebo postavenia osoby s doplnkovou ochranou – Obava z prenasledovania z dôvodu sexuálnej orientácie – Článok 4 – Posudzovanie skutočností a okolností – Využitie znaleckého posudku – Psychologické testy“

Vo veci C-473/16,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Súd pre správne a pracovnoprávne veci, Szeged, Maďarsko) z 8. augusta 2016 a doručený Súdnemu dvoru 29. augusta 2016, ktorý súvisí s konaním:

F

proti

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,

SÚDNY DVOR (tretia komora)

v zložení: predseda tretej komory L. Bay Larsen (spravodajca), sudcovia J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby a M. Vilaras,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: R. Şereş, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 13. júla 2017,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- F, v zastúpení: T. Fazekas a Z. B. Barcza-Szabó, ügyvédek,
- maďarská vláda, v zastúpení: M. Z. Fehér, G. Koós a M. M. Tátrai, splnomocnení zástupcovia,
- francúzska vláda, v zastúpení: D. Colas, E. de Moustier a E. Armoët, splnomocnení zástupcovia,
- holandská vláda, v zastúpení: M. Gijzen a M. Bulterman, splnomocnené zástupkyne,
- Európska komisia, v zastúpení: M. Condou-Durande a A. Tokár, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: maďarčina.

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 5. októbra 2017,
vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) a článku 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci konania medzi F, nigérijským štátnym príslušníkom, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Úrad pre prisťahovalectvo a štátne občianstvo, Maďarsko) (ďalej len „Úrad“), ktorého predmetom je rozhodnutie, ktorým sa zamietá žiadosť o azyl podaná F a ktorým sa konštatuje, že neplatí zákaz jeho vrátenia.

Právny rámec

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

- 3 Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaný v Ríme 4. novembra 1950, vo svojom článku 8 ods. 1 stanovuje:

„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydli a korešpondencie.“

Právo Únie

Smernica 2005/85/ES

- 4 Článok 2 písm. e) smernice Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca (Ú. v. EÚ L 326, 2005, s. 13) znie takto:

„Na účely tejto smernice sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

...

- e) ‚Rozhodujúci orgán‘ znamená akýkoľvek kvázi súdny alebo správny orgán v členskom štáte zodpovedný za preskúmanie žiadosti o azyl, príslušný na prijímanie rozhodnutí na prvom stupni o takýchto prípadoch, ak príloha I neustanovuje inak“.
- 5 Článok 4 ods. 1 prvý pododsek tejto smernice stanovuje:

„Členské štáty určia pre všetky konania rozhodujúci orgán, ktorý bude zodpovedný za príslušné preskúmanie žiadostí v súlade s touto smernicou...“

6 Článok 8 ods. 2 uvedenej smernice stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby rozhodujúci orgán prijal rozhodnutie o žiadosti o azyl po primeranom preskúmaní. ...“

7 Článok 13 ods. 3 tej istej smernice spresňuje:

„Členské štáty prijímú primerané kroky na zabezpečenie toho, aby sa osobné pohovory uskutočňovali za takých podmienok, ktoré umožňujú žiadateľom predložiť dôvody svojej žiadosti vyčerpávajúcim spôsobom. Za tým účelom členské štáty zabezpečia, aby:

a) osoba, ktorá vedie pohovor, bola dostatočne spôsobilá, aby mohla brať do úvahy, nakoľko je to možné, osobné alebo všeobecné okolnosti súvisiace so žiadosťou, vrátane kultúrneho pôvodu žiadateľa alebo jeho zraniteľnosti, ...“

8 Článok 39 ods. 1 a 2 smernice 2005/85 znie:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby každý žiadateľ o azyl mal právo na účinný opravný prostriedok pred súdnym orgánom proti:

a) rozhodnutiu o jeho žiadosti o azyl, ...

...

2. Členské štáty ustanovia lehoty a iné potrebné pravidlá, podľa ktorých môže žiadateľ uplatňovať svoje práva na účinný opravný prostriedok podľa odseku 1.“

Smernica 2011/95

9 Odôvodnenie 30 smernice 2011/95 znie takto:

„Rovnako je potrebné zaviesť spoločný pojem dôvodu prenasledovania ‚príslušnosť k určitej sociálnej skupine‘. Na účely vymedzenia určitej sociálnej skupiny je potrebné náležite zohľadniť otázky vyplývajúce z rodovej príslušnosti žiadateľa vrátane rodovej identity a sexuálnej orientácie, ktoré môžu súvisieť s určitými právnymi tradíciami a zvykmi a ktorých výsledkom môže byť napríklad mrzačenie pohlavných orgánov, nútená sterilizácia či nútené potraty, a to do tej miery, do akej súvisia s oprávnenou obavou žiadateľa z prenasledovania.“

10 Článok 4 tejto smernice uvádza:

„1. Členské štáty môžu považovať za povinnosť žiadateľa predložiť čo možno najskôr všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie žiadosti o medzinárodnú ochranu. V spolupráci so žiadateľom je povinnosťou členského štátu posúdiť príslušné náležitosti žiadosti.

2. Náležitosti uvedené v odseku 1 pozostávajú z vyhlásení žiadateľa a celej dokumentácie, ktorá je k dispozícii žiadateľovi, ktoré sa týkajú veku žiadateľa a základných informácií vrátane tých, ktoré sa týkajú príslušných príbuzných, totožnosti, štátnej príslušnosti (štátnych príslušností), krajiny (krajín) a miesta (miest) predchádzajúceho pobytu, predchádzajúcich žiadostí o azyl, cestovných trás, cestovných dokladov a dôvodov pre požadovanie medzinárodnej ochrany.

3. Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie:

- a) všetkých príslušných skutočností, pokiaľ sa týkajú krajiny pôvodu v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti, vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, ktorým sú uplatňované;
- b) príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom vrátane informácií o tom, či žiadateľ bol alebo môže byť predmetom prenasledovania alebo vážneho bezprávia;
- c) individuálneho postavenia a osobných okolností žiadateľa vrátane takých faktorov ako pôvod, pohlavie a vek, s cieľom posúdenia, či by na základe osobných okolností žiadateľa činy, ktorým bol alebo mohol byť žiadateľ vystavený, predstavovali prenasledovanie alebo vážne bezprávie;
- d) či činnosti žiadateľa od opustenia krajiny pôvodu boli vykonávané s výlučným alebo hlavným cieľom vytvorenia potrebných podmienok pre požadovanie medzinárodnej ochrany tak, aby sa posúdilo, či by uvedené činnosti spôsobili, že žiadateľ bude vystavený prenasledovaniu alebo vážnemu bezpráviu v prípade návratu do tejto krajiny;
- e) či sa mohlo odôvodnene očakávať, že žiadateľ prijme ochranu inej krajiny, kde by mohol získať štátne občianstvo.

...

5. V prípade, že členské štáty uplatňujú zásadu, podľa ktorej je povinnosťou žiadateľa zdôvodniť žiadosť o medzinárodnú ochranu, a v prípade, že aspekty vyhlásení žiadateľa nie sú podložené listinným alebo iným dôkazom, tieto aspekty si nevyžadujú potvrdenie, ak sú splnené tieto podmienky:

- a) žiadateľ skutočne vynaložil snahu zdôvodniť svoju žiadosť;
- b) boli predložené príslušné náležitosti, ktoré sú k dispozícii žiadateľovi, a bolo poskytnuté uspokojivé vysvetlenie týkajúce sa akéhokoľvek nedostatku iných príslušných náležitostí;
- c) vyhlásenia žiadateľa sú uznané za logické a prijateľné a nie sú v rozpore s dostupnými osobitnými a všeobecnými informáciami týkajúcimi sa prípadu žiadateľa;
- d) žiadateľ požiadal o medzinárodnú ochranu v najskoršom možnom čase alebo žiadateľ preukázal primeraný dôvod, prečo tak neurobil, a
- e) bola preukázaná všeobecná dôveryhodnosť žiadateľa.“

11 Článok 10 uvedenej smernice stanovuje:

„1. Členské štáty zohľadnia pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie tieto prvky:

...

- d) skupina tvorí určitú sociálnu skupinu najmä v prípade, že:
 - príslušníci tejto skupiny majú prirodzenú [vrodenu – *neoficiálny preklad*] charakteristiku alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť, alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo vedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla, a
 - skupina má jednoznačnú [odlišnú – *neoficiálny preklad*] identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti.

V závislosti od okolností v krajine pôvodu môže určitá sociálna skupina zahŕňať skupinu vychádzajúcu zo spoločnej charakteristiky sexuálnej orientácie. Sexuálna orientácia sa nemôže chápať ako orientácia zahŕňajúca činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov. ...

...

2. Pri posudzovaní, či žiadateľ má oprávnenú obavu z prenasledovania, je nepodstatné, či má žiadateľ skutočne takú rasovú, náboženskú, národnú, sociálnu alebo politickú charakteristiku, ktorá spôsobuje prenasledovanie, za predpokladu, že takáto charakteristika je prisudzovaná žiadateľovi aktérom prenasledovania.“

12 Článok 39 ods. 1 prvý pododsek tej istej smernice spresňuje:

„Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na zabezpečenie súladu s článkami 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 a 35 do 21. decembra 2013. Komisii bezodkladne oznámia znenie týchto ustanovení.“

13 Článok 40 prvý odsek smernice 2011/95 uvádza:

„Smernica 2004/83/ES sa zrušuje pre členské štáty viazané touto smernicou s účinnosťou od 21. decembra 2013...“

Smernica 2013/32/EÚ

14 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 60) vo svojom článku 4 ods. 1 stanovuje:

„Členské štáty určia pre všetky konania rozhodujúci orgán, ktorý bude zodpovedný za náležité posúdenie žiadostí v súlade s touto smernicou. Členské štáty zabezpečia, aby mal tento orgán k dispozícii primerané prostriedky vrátane dostatočného počtu spôsobilých pracovníkov na vykonávanie svojich úloh v súlade s touto smernicou.“

15 Článok 10 ods. 3 tejto smernice stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby rozhodujúci orgán prijal rozhodnutie o žiadosti o medzinárodnú ochranu po primeranom posúdení. Na tento účel členské štáty zabezpečia:

...

d) aby pracovníci posudzujúci žiadosti a prijímajúci rozhodnutia mali v prípade potreby možnosť poradiť sa s odborníkmi o osobitných otázkach, ako sú otázky týkajúce sa zdravia, kultúrne otázky, otázky náboženstva, problematika detí alebo otázky rodovej rovnosti.“

16 Článok 15 ods. 3 uvedenej smernice spresňuje:

„Členské štáty prijímú primerané kroky na zabezpečenie toho, aby sa osobné pohovory uskutočňovali za takých podmienok, ktoré umožňujú žiadateľom predložiť dôvody svojej žiadosti vyčerpávajúcim spôsobom. Na tento účel členské štáty zabezpečia, aby:

- a) osoba, ktorá vedie pohovor, bola spôsobilá brať do úvahy osobné a všeobecné okolnosti súvisiace so žiadosťou vrátane kultúrneho pôvodu žiadateľa, jeho rodového aspektu, sexuálnej orientácie, rodovej identity alebo zraniteľnosti;

...“

17 Článok 46 ods. 1 a 4 tej istej smernice znie:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby žiadatelia mali právo na účinný opravný prostriedok pred súdom proti:

- a) rozhodnutiu o ich žiadosti o medzinárodnú ochranu vrátane rozhodnutia:
 - i) považovať žiadosť za neopodstatnenú v súvislosti s postavením utečenca a/alebo postavením osoby s doplnkovou ochranou;

...

4. Členské štáty stanovujú primerané lehoty a iné potrebné pravidlá, podľa ktorých môže žiadateľ uplatňovať svoje právo na účinný opravný prostriedok podľa odseku 1. ...

...“

18 Článok 51 ods. 1 smernice 2013/32 uvádza:

„Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia, potrebné na dosiahnutie súladu s článkami 1 až 30, článkom 31 ods. 1, 2 a 6 až 9, článkami 32 až 46, článkami 49 a 50 a prílohou I najneskôr do 20. júla 2015. Komisii bezodkladne oznámia znenie týchto opatrení.“

19 Článok 52 prvý odsek tejto smernice znie:

„Členské štáty uplatňujú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia uvedené v článku 51 ods. 1 na žiadosti o medzinárodnú ochranu podané po 20. júli 2015, prípadne skôr, a na konania o odňatí medzinárodnej ochrany, ktoré začali po uvedenom dátume, prípadne skôr. Žiadosti podané pred 20. júlom 2015 a konania o odňatí postavenia utečenca, ktoré začali pred uvedeným dátumom, sa budú riadiť zákonmi, inými právnymi predpismi a správnymi opatreniami prijatými podľa smernice 2005/85/ES.“

Spor v konaní vo veci samej a prejudiciálne otázky

20 F podal v apríli 2015 maďarským orgánom žiadosť o azyl.

21 Na podporu tejto žiadosti už na prvom pohovore na Úrade uviedol, že má oprávnenú obavu z prenasledovania z dôvodu jeho homosexuality vo svojej krajine pôvodu.

22 Úrad rozhodnutím z 1. októbra 2015 uvedenú žiadosť zamietol. V tejto súvislosti konštatoval, že vyhlásenia F nevykazovali zásadné rozpory. Napriek tomu dospel na základe znaleckého posudku vykonaného psychológom k záveru o jeho nedôveryhodnosti. Tento znalecký posudok zahŕňal

preskúmanie, posúdenie osobnosti a viaceré testy osobnosti, konkrétne test uskutočnený na základe kresby človeka v daždi, ako aj testy podľa Rorschacha a Szondiho, a dospelo sa v ňom k záveru, že tvrdenie F o jeho sexuálnej orientácii nebolo možné potvrdiť.

- 23 F podal proti rozhodnutiu Úradu žalobu na vnútroštátny súd, pričom najmä tvrdil, že psychologické testy, ktoré podstúpil, závažne porušili jeho základné práva a neumožnili posúdiť vierohodnosť jeho sexuálnej orientácie.
- 24 Vnútroštátny súd uvádza, že žalobca vo veci samej nedokázal uviesť, v čom konkrétne tieto testy porušili základné práva zaručené Chartou. Súd tiež spresňuje, že žalobca vyhlásil, že nebol fyzicky vyšetrený ani nebol nútený pozeráť fotografie alebo filmy s pornografickým obsahom.
- 25 V nadväznosti na opatrenie na zabezpečenie dôkazu nariadeného vnútroštátnym súdom vypracoval Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézet (Ústav pre súdne znelectvo a výskum, Maďarsko) znalecký posudok, z ktorého vyplýva, že metódy použité počas konania o preskúmaní žiadosti o azyl neporušujú ľudskú dôstojnosť a sú vhodné spolu s „primeraným skúmaním“ poskytnúť obraz o sexuálnej orientácii jednotlivca, ako aj prípadne spochybniť podstatu tvrdení jednotlivca v tejto súvislosti. Vnútroštátny súd spresňuje, že závermi tohto posudku sa cíti byť viazaný.
- 26 Za týchto okolností Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Súd pre správne a pracovnoprávne veci, Szeged, Maďarsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má sa článok 4 smernice 2011/95 s prihliadnutím na článok 1 Charty vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby sa v súvislosti so žiadateľmi o azyl, ktorí patria do kategórie lesbičiek, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI), vypracoval a vyhodnocoval znalecký posudok súdneho psychológa založený na projektívnych testoch osobnosti, ak pri jeho vypracovávaní nie sú kladené otázky o sexuálnych návykoch žiadateľa o azyl a tento žiadateľ nie je ani podrobený fyzickému vyšetreniu?
2. V prípade, že znalecký posudok uvedený v prvej otázke nemožno použiť ako dôkaz, má sa článok 4 smernice 2011/95 s prihliadnutím na článok 1 Charty vykladať v tom zmysle, že ak sa žiadosť o azyl zakladá na prenasledovaní z dôvodu sexuálnej orientácie, vnútroštátne správne orgány ani súdy nemajú nijakú možnosť preskúmať znaleckými metódami dôveryhodnosť tvrdení žiadateľa o azyl, a to bez ohľadu na osobitné charakteristiky týchto metód?“

O prejudiciálnych otázkach

O druhej otázke

- 27 Svojou druhou otázkou, ktorú treba preskúmať v prvom rade, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 smernice 2011/95 vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby orgán zodpovedný za preskúmanie žiadostí o medzinárodnú ochranu alebo súdy, ktoré prípadne rozhodujú o žalobe proti rozhodnutiu tohto orgánu, nariadili vypracovanie znaleckého posudku v rámci posudzovania skutočností a okolností týkajúcich sa údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa.
- 28 Treba zdôrazniť, že vyhlásenia žiadateľa o medzinárodnú ochranu týkajúce sa sexuálnej orientácie predstavujú vzhľadom na osobitný kontext, do ktorého patria, len východiskový bod v procese posudzovania skutočností a okolností podľa článku 4 smernice 2011/95 (pozri analogicky rozsudok z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 49).

- 29 Z toho vyplýva, že hoci žiadateľovi o medzinárodnú ochranu prináleží uviesť túto orientáciu, ktorá predstavuje skutočnosť patriacu do jeho osobnej sféry, aj tak žiadosti o medzinárodnú ochranu odôvodnené obavou z prenasledovania z dôvodu uvedenej orientácie, rovnako ako žiadosti založené na iných dôvodoch prenasledovania môžu byť predmetom postupu posudzovania podľa článku 4 tejto smernice (pozri analogicky rozsudok z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 52).
- 30 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že sexuálna orientácia predstavuje charakteristiku, ktorá môže preukázať príslušnosť žiadateľa k určitej sociálnej skupine v zmysle článku 2 písm. d) smernice 2011/95, ak skupina osôb, ktorej členovia majú rovnakú sexuálnu orientáciu, je okolitou spoločnosťou vnímaná ako odlišná (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. novembra 2013, X a i., C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 46, ako aj 47), ako to navyše potvrdzuje článok 10 ods. 1 písm. d) tejto smernice.
- 31 Z článku 10 ods. 2 tejto smernice však vyplýva, že ak členské štáty posudzujú, či žiadateľ má oprávnenú obavu z prenasledovania, je nepodstatné, či má skutočne takú sociálnu charakteristiku, ktorá spôsobuje prenasledovanie, za predpokladu, že takúto charakteristiku prisudzuje žiadateľovi aktér prenasledovania.
- 32 Na účely rozhodnutia o žiadosti o medzinárodnú ochranu odôvodnenú obavou z prenasledovania z dôvodu sexuálnej orientácie tak nie je vždy potrebné, v rámci posudzovania skutočností a okolností podľa článku 4 uvedenej smernice, posúdiť dôveryhodnosť sexuálnej orientácie žiadateľa.
- 33 Treba preto konštatovať, že článok 4 ods. 3 smernice 2011/95 obsahuje zoznam náležitostí, ktoré majú príslušné orgány pri posúdení žiadosti o medzinárodnú ochranu na individuálnom základe zohľadniť, a že článok 4 ods. 5 tejto smernice spresňuje podmienky, za ktorých musí členský štát uplatňujúci zásadu, podľa ktorej je povinnosťou žiadateľa zdôvodniť jeho žiadosť, rozhodnúť, že niektoré aspekty vyhlásení žiadateľa nevyžadujú potvrdenie. Medzi tieto podmienky patrí jednak skutočnosť, že vyhlásenia žiadateľa sú uznané za logické a prijateľné, a nie sú v rozpore s dostupnými osobitnými a všeobecnými informáciami týkajúcimi sa prípadu žiadateľa, ako aj okolnosť, že bola preukázaná všeobecná dôveryhodnosť žiadateľa.
- 34 V tejto súvislosti treba konštatovať, že tieto ustanovenia neobmedzujú prostriedky, ktoré môžu tieto orgány využiť, a predovšetkým nevyklúčujú využitie znaleckých posudkov v rámci procesu posudzovania skutočností a okolností na účely, aby s väčšou presnosťou určili skutočné potreby medzinárodnej ochrany žiadateľa.
- 35 Nič to nemení na tom, že spôsoby prípadného využitia znaleckého posudku v tomto rámci musia byť v súlade s ostatnými relevantnými ustanoveniami práva Únie, najmä so základnými právami zaručenými Chartou, ako sú právo na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti potvrdené článkom 1 Charty a právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručené jej článkom 7 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 53).
- 36 Hoci sa ustanovenia článku 4 smernice 2011/95 uplatňujú na všetky žiadosti o medzinárodnú ochranu bez ohľadu na dôvody prenasledovania uvádzané na podporu týchto žiadostí, prináleží príslušným orgánom, aby prispôbili svoje spôsoby posúdenia vyhlásení a písomných a iných dôkazov v závislosti od vlastných charakteristík každej kategórie žiadosti o medzinárodnú ochranu, pričom musia rešpektovať práva zaručené Chartou (pozri analogicky rozsudok z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 54).
- 37 Nemožno vylúčiť, že v osobitnom kontexte posúdenia vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu týkajúcich sa jeho sexuálnej orientácie sú niektoré formy znaleckých posudkov vhodné na posudzovanie skutočností a okolností a môžu sa uskutočniť tak, aby základné práva tohto žiadateľa neboli porušené.

- 38 Ako to zdôrazňujú francúzska a holandská vláda, využitie znaleckého posudku môže pomôcť najmä zhromaždiť úplnejšie informácie o situácii osôb s rovnakou sexuálnou orientáciou v tretej krajine, z ktorej pochádza žiadateľ.
- 39 Článok 10 ods. 3 písm. d) smernice 2013/32, ktorý bolo v súlade s jej článkom 51 ods. 1 potrebné prebrať najneskôr do 20. júla 2015, navyše osobitne stanovuje, že členské štáty zabezpečia, aby pracovníci posudzujúci žiadosti a prijímajúci rozhodnutia mali v prípade potreby možnosť poradiť sa s odborníkmi o osobitných otázkach, ako sú otázky týkajúce sa rodovej príslušnosti, ktoré, ako vyplýva z odôvodnenia 30 smernice 2011/95, zahŕňajú najmä otázky týkajúce sa rodovej identity a sexuálnej orientácie.
- 40 Jednak však treba uviesť, že ako z článku 4 ods. 1 a článku 8 ods. 2 smernice 2005/85, tak aj článku 4 ods. 1 a článku 10 ods. 3 smernice 2013/32 vyplýva, že rozhodujúci orgán je zodpovedný za primerané posúdenie žiadostí, a následne vydá svoje rozhodnutie o ich predmete. Preto prináleží iba týmto orgánom, s možnosťou preskúmania súdom, posúdiť skutočnosti a okolnosti podľa článku 4 smernice 2011/95 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. februára 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 40).
- 41 Jednak z článku 4 tejto smernice vyplýva, že preskúmanie žiadosti o medzinárodnú ochranu musí zahŕňať posúdenie tejto žiadosti na individuálnom základe pri zohľadnení najmä všetkých príslušných skutočností týkajúcich sa krajiny pôvodu dotknutej osoby v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti, príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom, ako aj jeho individuálneho postavenia a osobných okolností. Príslušný orgán musí prípadne zohľadniť poskytnuté vysvetlenia, pokiaľ ide o nedostatok dôkazov a všeobecnej dôveryhodnosti žiadateľa (pozri analogicky rozsudky z 26. februára 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 26, a z 9. februára 2017, M, C-560/14, EU:C:2017:101, bod 36).
- 42 Z toho vyplýva, že rozhodujúci orgán nemôže založiť svoje rozhodnutie len na záveroch znaleckého posudku, a že tento orgán nemôže byť *a fortiori* viazaný týmito závermi pri posudzovaní vyhlásení žiadateľa o jeho sexuálnej orientácii.
- 43 Pokiaľ ide o možnosť, aby súd, ktorý rozhoduje o žalobe proti rozhodnutiu rozhodujúceho orgánu o zamietnutí žiadosti o medzinárodnú ochranu, nariadil vypracovanie znaleckého posudku, treba dodať, že ako článok 39 ods. 1 smernice 2005/85, tak aj článok 46 ods. 1 smernice 2013/32 stanovujú, že žiadateľ má právo na účinný opravný prostriedok pred súdom proti tomuto rozhodnutiu, pričom osobitne neupravujú opatrenia na zabezpečenie dôkazov, ktoré je tento súd oprávnený nariadiť.
- 44 Článok 39 ods. 2 smernice 2005/85 a článok 46 ods. 4 smernice 2013/32 okrem iného spresňujú, že členským štátom prináleží stanoviť potrebné pravidlá, podľa ktorých môže žiadateľ uplatňovať svoje právo na účinný opravný prostriedok.
- 45 Hoci tieto ustanovenia teda nevylučujú, aby súd nariadil vypracovanie znaleckého posudku s cieľom vykonať účinnú kontrolu rozhodnutia rozhodujúceho orgánu, nič to nemení na tom, že vzhľadom na špecifickú úlohu pridelenú súdom podľa článku 39 smernice 2005/85 a článku 46 smernice 2013/32 na jednej strane a na úvahy týkajúce sa článku 4 smernice 2011/95 uvedené v bode 41 tohto rozsudku na druhej strane nemôže vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o žalobe, založiť svoje rozhodnutie len na záveroch znaleckého posudku a nemôže byť *a fortiori* viazaný posúdením vyhlásení žiadateľa o jeho sexuálnej orientácii uvedeným v týchto záveroch.
- 46 Vzhľadom na tieto skutočnosti treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 4 smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby orgán zodpovedný za preskúmanie žiadostí o medzinárodnú ochranu alebo súdy, ktoré prípadne rozhodujú o žalobe proti rozhodnutiu takého orgánu, nariadili vypracovanie znaleckého posudku v rámci posudzovania skutočností a okolností týkajúcich sa údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa za predpokladu, že spôsoby vypracovania takého

znaleckého posudku sú v súlade so základnými právami zaručenými Chartou, že uvedený orgán a tieto súdy nezakladajú svoje rozhodnutia výlučne na záveroch znaleckého posudku a že pri posudzovaní vyhlásení tohto žiadateľa o jeho sexuálnej orientácii nie sú viazané týmito závermi.

O prvej otázke

- 47 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 smernice 2011/95 s prihliadnutím na Chartu vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia skutočnej sexuálnej orientácie uvádzanej žiadateľom o medzinárodnú ochranu bráni uskutočneniu a využitiu psychologického znaleckého posudku, o aký ide vo veci samej, ktorého cieľom je na základe projektívnych testov osobnosti poskytnúť obraz o sexuálnej orientácii tohto žiadateľa.
- 48 Z odpovede poskytnutej na druhú otázku a z úvah uvedených v bode 35 tohto rozsudku vyplýva, že hoci článok 4 smernice 2011/95 nebráni tomu, aby rozhodujúci orgán alebo súdy rozhodujúce o žalobe proti rozhodnutiu tohto orgánu nariadili v situácii, o akú ide v konaní vo veci samej, vypracovanie znaleckého posudku, musia byť spôsoby využitia takého znaleckého posudku v súlade predovšetkým so základnými právami zaručenými Chartou.
- 49 Medzi základnými právami, ktoré majú osobitný význam v rámci posúdenia vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu o jeho sexuálnej orientácii, sa nachádza najmä právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako je potvrdené v článku 7 Charty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 64).
- 50 Článok 4 smernice 2011/95 treba preto vykladať so zreteľom na tento článok 7 Charty (pozri analogicky rozsudok z 21. apríla 2016, Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, bod 28).
- 51 V tejto súvislosti treba uviesť, že psychologický znalecký posudok, o aký ide vo veci samej, nariadil rozhodujúci orgán v rámci konania o preskúmaní žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej dotknutou osobou.
- 52 Z toho vyplýva, že tento znalecký posudok sa uskutočňuje v kontexte, keď sa osoba, ktorá má podstúpiť projektívne testy osobnosti, nachádza v situácii, keď jej budúcnosť úzko závisí od rozhodnutia tohto orgánu o osude jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu a keď prípadné odmietnutie podriadiť sa týmto testom môže byť dôležitým prvkom, z ktorého bude uvedený orgán vychádzať na účely posúdenia, či táto osoba dostatočne zdôvodnila túto žiadosť.
- 53 Preto aj v prípade, keď uskutočnenie psychologických testov, na ktorých sa zakladá znalecký posudok, akým je ten vo veci samej, formálne podlieha poskytnutiu súhlasu dotknutej osoby, treba konštatovať, že taký súhlas nie je nevyhnutne slobodný, keďže je *de facto* vynútený pod tlakom okolností, v ktorých sa nachádzajú žiadatelia o medzinárodnú ochranu (pozri analogicky rozsudok z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 66).
- 54 Za týchto podmienok, ako to uviedol generálny advokát v bode 43 svojich návrhov, uskutočnenie a využitie takého psychologického znaleckého posudku, akým je posudok dotknutý vo veci samej, predstavuje zásah do práva tejto osoby na rešpektovanie jej súkromného života.
- 55 Podľa článku 52 ods. 1 Charty musí byť akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných touto Chartou stanovené zákonom a musí rešpektovať ich podstatu. Pri dodržaní zásady proporcionality môžu byť tieto práva a slobody obmedzené len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Európskou úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.

- 56 Pokiaľ ide konkrétne o proporcionalitu zisteného zásahu, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyžaduje zásada proporcionality, aby prijaté akty neprekračovali hranice toho, čo je primerané a nevyhnutné na uskutočnenie legitímnych cieľov sledovaných predmetnou právnou úpravou, pričom spôsobené zásahy nesmú byť neprimerané vo vzťahu k sledovaným cieľom (pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. marca 2005, Tempelman et van Schaijk, C-96/03 a C-97/03, EU:C:2005:145, bod 47; zo 16. júla 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, bod 123, ako aj z 15. februára 2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, bod 54).
- 57 V tomto kontexte, ak možno zásah do súkromného života žiadateľa odôvodniť vyhľadávaním dôkazov umožňujúcich posúdiť jeho skutočné potreby medzinárodnej ochrany, na dosiahnutie tohto cieľa prináleží rozhodujúcemu orgánu, s možnosťou preskúmania súdom, posúdiť vhodnú a nevyhnutnú povahu vypracovania psychologického znaleckého posudku, ktorý má v úmysle nariadiť alebo ktorý chce zohľadniť.
- 58 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že vhodnú povahu znaleckého posudku, akým je ten vo veci samej, možno uznať, iba ak sa zakladá na dostatočne dôveryhodných metódach a zásadách s prihliadnutím na štandardy akceptované medzinárodnou vedeckou komunitou. V tejto súvislosti treba uviesť, že hoci Súdnemu dvoru neprináleží vyjadrovať sa k tejto otázke, ktorá rovnako ako posúdenie skutkového stavu patrí do právomoci vnútroštátneho súdu, bola spoľahlivosť takeého znaleckého posudku intenzívne kritizovaná francúzskou a holandskou vládou, ako aj Komisiou.
- 59 V každom prípade sa zdá, že znalecký posudok, o aký ide vo veci samej, má na súkromný život žiadateľa neprimeraný dosah vo vzťahu k sledovanému cieľu, keďže závažnosť zásahu do práva na rešpektovanie súkromného života, ktorý predstavuje, nemožno považovať za primeranú k prínosu, ktorý by prípadne mohol mať pre posudzovanie skutočností a okolností podľa článku 4 smernice 2011/95.
- 60 V prvom rade je totiž zásah do súkromia žiadateľa o medzinárodnú ochranu vyplývajúci z uskutočnenia a využitia znaleckého posudku, o aký ide vo veci samej, s prihliadnutím na jeho povahu a predmet osobitne závažný.
- 61 Taký znalecký posudok totiž vychádza najmä zo skutočnosti, že dotknutá osoba sa podrobí sérii psychologických testov určených na stanovenie základného prvku identity tejto osoby dotýkajúceho sa jej osobnej sféry, keďže sa týka intímnych aspektov života uvedenej osoby (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 7. novembra 2013, X a i., C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 46, ako aj z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, body 52 a 69).
- 62 Na účely posúdenia závažnosti zásahu vyplývajúceho z uskutočnenia a využitia psychologického znaleckého posudku, o aký ide vo veci samej, treba tiež zohľadniť zásadu 18 Jogjakartských zásad pre uplatňovanie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv vo vzťahu k sexuálnej orientácii a rodovej identite, na ktorú odkázala holandská a francúzska vláda, ktorá predovšetkým spresňuje, že nikto nesmie byť nútený podrobiť sa akejkoľvek forme psychologického testu z dôvodu jeho sexuálnej orientácie alebo rodovej identity.
- 63 Z kombinácie týchto skutočností vyplýva, že závažnosť zásahu do súkromného života vyplývajúcu z uskutočnenia a využitia znaleckého posudku, o aký ide vo veci samej, prekračuje to, čo zahŕňa posúdenie vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu týkajúcich sa obavy z prenasledovania z dôvodu jeho sexuálnej orientácie alebo využitia psychologického znaleckého posudku, ktorý má iný účel než zistenie sexuálnej orientácie tohto žiadateľa.
- 64 V druhom rade treba pripomenúť, že znalecký posudok, akým je ten dotknutý vo veci samej, spadá do rámca posudzovania skutočností a okolností podľa článku 4 smernice 2011/95.

- 65 V tomto kontexte nemožno taký znalecký posudok považovať za nevyhnutný na účely potvrdenia vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu o jeho sexuálnej orientácii na to, aby sa rozhodlo o žiadosti o medzinárodnú ochranu založenej na obave z prenasledovania z dôvodu tejto orientácie.
- 66 Na jednej strane môže totiž uskutočnenie osobného pohovoru vedeného pracovníkmi rozhodujúceho orgánu pomôcť pri posudzovaní týchto vyhlásení, keďže tak článok 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85, ako aj článok 15 ods. 3 písm. a) smernice 2013/32 stanovujú, že členské štáty zabezpečia, aby osoba, ktorá vedie pohovor, bola spôsobilá brať do úvahy osobné okolnosti, za ktorých sa žiadosť predkladá, pričom tieto okolnosti zahŕňajú predovšetkým sexuálnu orientáciu žiadateľa.
- 67 Z článku 4 ods. 1 tejto smernice všeobecnejšie vyplýva, že členské štáty zabezpečia, aby zodpovedný rozhodujúci orgán mal k dispozícii primerané prostriedky vrátane dostatočného počtu spôsobilých pracovníkov na vykonávanie svojich úloh. Z toho vyplýva, že pracovníci tohto orgánu musia mať najmä primerané schopnosti na posúdenie žiadostí o medzinárodnú ochranu, ktoré sú odôvodnené obavou z prenasledovania z dôvodu sexuálnej orientácie.
- 68 Na druhej strane z článku 4 ods. 5 smernice 2011/95 vyplýva, že v prípade, ak členské štáty uplatňujú zásadu, podľa ktorej je povinnosťou žiadateľa zdôvodniť svoju žiadosť, vyhlásenia žiadateľa týkajúce sa jeho sexuálnej orientácie, ktoré nie sú podložené listinným alebo iným dôkazom, si nevyžadujú potvrdenie, ak sú splnené podmienky uvedené v tomto ustanovení, pričom tieto podmienky odkazujú najmä na logickosť a prijateľnosť týchto vyhlásení a žiadnym spôsobom neodkazujú na uskutočnenie alebo využitie znaleckého posudku.
- 69 Okrem toho aj za predpokladu, že znalecký posudok založený na projektívnych testoch osobnosti, akým je posudok vo veci samej, by mohol s istou mierou spoľahlivosti napomôcť pri určení sexuálnej orientácie dotknutej osoby, vyplýva z údajov vnútroštátneho súdu, že závery takého znaleckého posudku môžu iba poskytnúť obraz o tejto sexuálnej orientácii. Tieto závery majú preto v každom prípade približnú povahu, a majú tak len obmedzený význam pri posúdení vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu, najmä ak tieto vyhlásenia nevykazujú rozpor, ako je to vo veci samej.
- 70 Za týchto podmienok nie je na účely odpovede na prvú otázku potrebné vyložiť článok 4 smernice 2011/95 tiež s prihliadnutím na článok 1 Charty.
- 71 Z vyššie uvedeného vyplýva, že na prvú otázku treba odpovedať tak, že článok 4 smernice 2011/95 s prihliadnutím na článok 7 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia skutočnej sexuálnej orientácie uvádzanej žiadateľom o medzinárodnú ochranu bráni uskutočneniu a využitiu psychologického znaleckého posudku, o aký ide vo veci samej, ktorého cieľom je na základe projektívnych testov osobnosti poskytnúť obraz o sexuálnej orientácii tohto žiadateľa.

O trovách

- 72 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

- Článok 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany sa má vykladať**

v tom zmysle, že nebráni tomu, aby orgán zodpovedný za preskúmanie žiadostí o medzinárodnú ochranu alebo súdy, ktoré prípadne rozhodujú o žalobe proti rozhodnutiu takého orgánu, nariadili vypracovanie znaleckého posudku v rámci posudzovania skutočností a okolností týkajúcich sa údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa za predpokladu, že spôsoby vypracovania takého znaleckého posudku sú v súlade so základnými právami zaručenými Chartou základných práv Európskej únie, že uvedený orgán a tieto súdy nezakladajú svoje rozhodnutia výlučne na záveroch znaleckého posudku a že pri posudzovaní vyhlásení tohto žiadateľa o jeho sexuálnej orientácii nie sú viazané týmito závermi.

2. Článok 4 smernice 2011/95 s prihliadnutím na článok 7 Charty základných práv sa má vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia skutočnej sexuálnej orientácie uvádzanej žiadateľom o medzinárodnú ochranu bráni uskutočneniu a využitiu psychologického znaleckého posudku, o aký ide vo veci samej, ktorého cieľom je na základe projektívnych testov osobnosti poskytnúť obraz o sexuálnej orientácii tohto žiadateľa.

Podpisy